



## GRONINGEN AIRPORT EELDE

Aan Aandeelhouders Groningen Airport Eelde NV:  
Provincie Groningen, Provincie Drenthe,  
Gemeente Groningen, Gemeente Tynaarlo,  
Gemeente Assen

Datum 27 september 2016  
Ons kenmerk TB/16.AvA.066  
Telefoon 050 – 3097001  
Betreft Ontwikkeling verkeer en vervoer en financieel resultaat

Geachte Aandeelhouder,

Groningen Airport Eelde nv  
PO Box 50  
9765 ZH Paterswolde  
Machlaan 14a  
9761 TK Eelde  
The Netherlands

T +31 (0)50 309 70 70  
F +31 (0)50 309 70 09

E [info@gae.nl](mailto:info@gae.nl)

[www.gae.nl](http://www.gae.nl)

Rabobank: 1130.50.763  
IBAN: NL15RABO0113050763  
BIC: RABONL2U

KvK Drenthe H04049842  
BTW NL 003186635 B 01

Zoals wij u hebben toegezegd informeren wij u middels bijgevoegde notitie over de ontwikkeling van het verkeer en vervoer en het financieel resultaat over de eerste helft van 2016. Op basis van de ontwikkelingen van het eerste halfjaar is ook een prognose opgenomen van het verwachte resultaat en de ontwikkeling van de liquiditeit van de vennootschap over het hele boekjaar 2016. De halfjaarcijfers en de prognose zijn op 14 september 2016 besproken met de Raad van Commissarissen.

Door politieke spanningen in Griekenland en Turkije is het aanbod van vakantiebestemmingen in 2016 afgenomen. Het tekort over het eerste halfjaar is daardoor groter dan gebudgetteerd. Dat werkt ook door in de exploitatie- en liquiditeitsprognose voor het hele boekjaar 2016.

Met ingang van 19 september jl. voert de Estse luchtvaartmaatschappij Nordica twee keer per dag op werkdagen en op zondag een lijndienst uit tussen Groningen Airport Eelde en Kopenhagen. Via Kopenhagen is Groningen Airport Eelde nu verbonden met het netwerk van SAS en de Star Alliance. Met het tot stand komen van deze verbinding is een belangrijke doelstelling uit het strategisch plan *Werelden verbinden* uit 2013 gerealiseerd. Daar was voorzien in 2016 een eerste hub-verbinding tot stand te brengen om daarmee de regio voor zowel uitgaande als inkomende passagiers een betere connectiviteit door de lucht te bieden. In *Werelden verbinden* is ook voorzien dat een dergelijke verbinding de nodige financiële ondersteuning vereist. Met Nordica is een revolving vorm van financiering overeengekomen ter overbrugging van de aanloopverliezen voor een beperkte periode. Vanuit het Route Development Fonds wordt een bijdrage beschikbaar gesteld voor de marketing van deze lijndienst.





Ultimo 2016 neemt de vrije liquiditeit naar verwachting af tot € 3,4 miljoen. Daarbij is een mogelijke kasstroom uit financiering van de aanloopverliezen van de Kopenhagen verbinding niet meegerekend. In de loop van 2017 zal het niveau van de vrije liquiditeit van de vennootschap dalen tot onder de door directie en Raad van Commissarissen vastgestelde ondergrens van € 2,4 miljoen. Dit betekent overigens niet dat zich in 2017 een acuut liquiditeitstekort zal voordoen. Directie, Raad van Commissarissen en Aandeelhouders zullen zich moeten inspannen om met een goede synchronisatie de besluitvorming over de toekomst van de luchthaven enerzijds, en de begroting 2017 anderzijds op elkaar af te stemmen.

Met vriendelijke groet,  
Groningen Airport Eelde nv



J.M. van de Kreeke  
Directeur

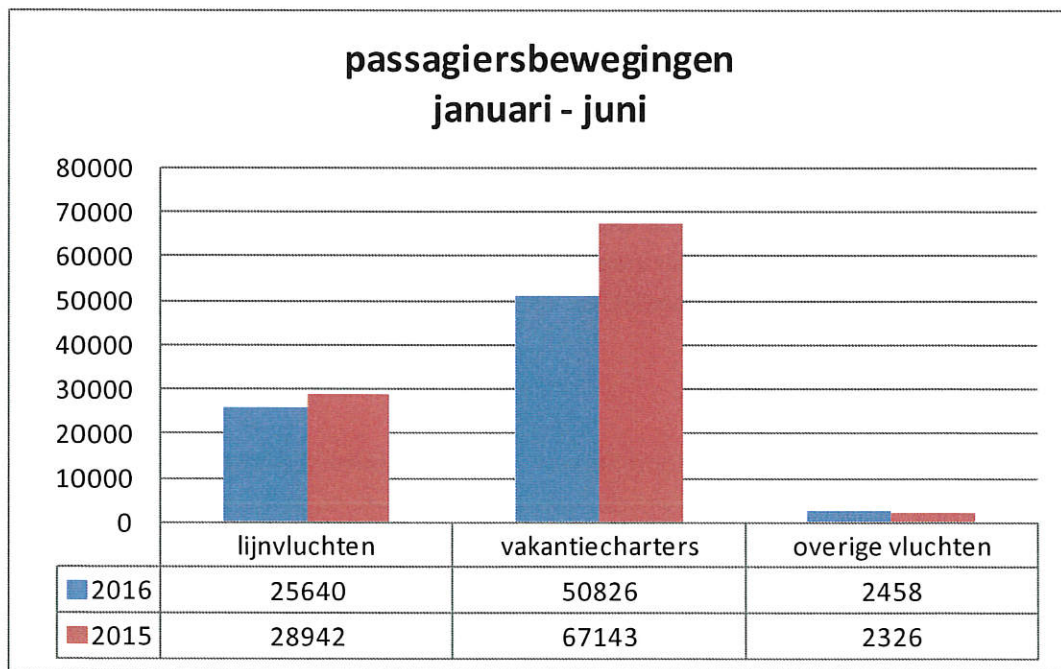




## Halfjaarcijfers 2016

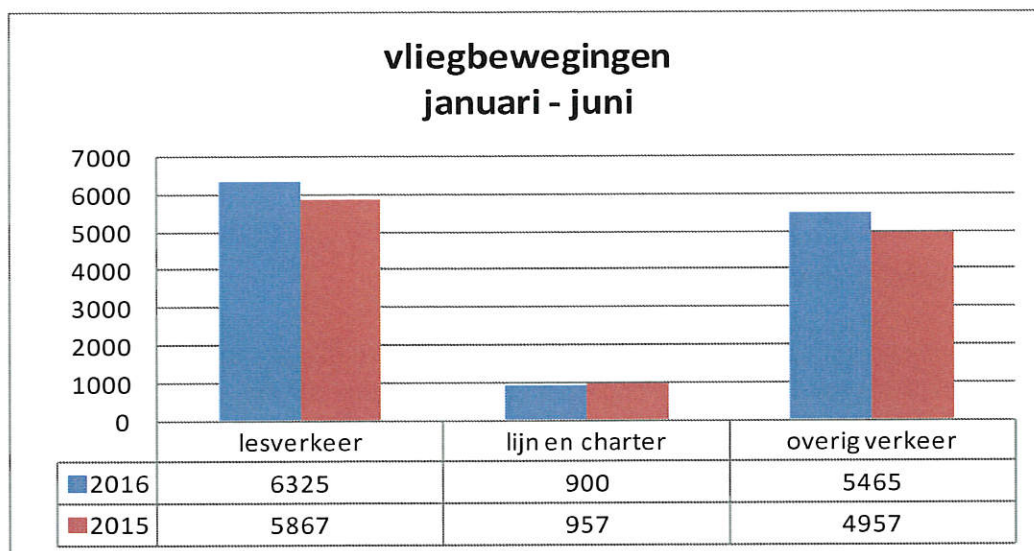
### Ontwikkelingen verkeer en vervoer eerste halfjaar van 2016

In de eerste 6 maanden van 2016 telde Groningen Airport Eelde 78.924 passagiers. Dezelfde periode 2015 waren dat er 98.411, een afname van ongeveer 20%. De afname is voor wat betreft de lijndiensten het gevolg van het beëindigen van de wintersportvluchten van Transavia naar Innsbruck en Salzburg. Bij de vakantiecharters is het verminderde aanbod van bestemmingen vooral het gevolg van politieke ontwikkelingen. Zo wordt er niet meer gevlogen op Kos en minder op Antalya en is recent de charterserie naar Bodrum beëindigd. Dit leidt tot onderstaand overzicht van de passagiersbewegingen.



In het eerste kwartaal van 2016 bleef het aantal lesbewegingen nog achter bij dezelfde periode in 2015. Het tweede kwartaal is, door toename van het aantal lesvluchten van de KLM Luchtvaartschool, het aantal bewegingen weer toegenomen. Dit jaar werden er in de eerste 6 maanden 6.325 lesbewegingen geregistreerd, in 2015 waren het 5.867 lesbewegingen. Het totaal aantal bewegingen nam toe van 11.781 in het eerste halfjaar van 2015 tot 12.690 in het eerste halfjaar van 2016.

Van de overige vluchten vormt het aantal privévluchten het grootste deel. Ook dit segment vertoonde in de eerste 6 maanden een stijging. Dit aantal nam toe van 3.201 in 2015 tot 3.792 in 2016. Inspanningen om het klein verkeer te stimuleren, zoals de organisatie van een Fly In, lijken vruchten af te werpen.



## Ontwikkelingen vastgoed eerste halfjaar van 2016

### *Herontwikkeling monumentale gebouwen Rijksluchtvaartschool*

In april dit jaar zijn de voormalige panden van de Rijksluchtvaartschool in eigendom overgegaan van de KLM-Luchtvaartschool naar de provincie Drenthe. De provincie heeft de Nationale Maatschappij tot Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie van Industrieel erfgoed BOEI in de arm genomen om de renovatie van dit provinciaal monument te begeleiden en de opstallen te herontwikkelen tot kantoor en bedrijfsruimte.

### *Nieuwe vestigingen*

In april heeft de overdracht van de "Koop-hangar" aan de Ambulancedienst UMCG plaatsgevonden. Het pand wordt verbouwd ten behoeve van de Ambulancedienst en de traumahelikopter van het UMCG. Volgens de planning zal in oktober 2016 de heli permanent worden gestationeerd op de luchthaven.

De hangar met kantoorruimte van de in 2014 failliet verklaarde Stella Aviation Academy is per 1 september 2016 verkocht aan de handelsonderneming Hoofdstad OG BV, welke de hangar gaat gebruiken voor stalling van een eigen vliegtuig en ontvangstruimte. Daarmee komt een eind aan de leegstand van dit pand. Op de luchthaven is sinds juni 2016 een nieuwe vliegschool, EFTC (European Flight Training Center) gevestigd. Tijdelijk wordt ruimte gehuurd onder de verkeerstoren, maar het ligt in de bedoeling dat deze nieuwe opleiding ruimte zal huren bij de nieuwe eigenaar van de Stella-hangar. Na het faillissement van Stella en de beëindiging van de activiteiten van Dutch Flight Academy is er naast de KLM-Luchtvaartschool dus weer een tweede opleidingscentrum op Groningen Airport Eelde gevestigd.

## Exploitatieresultaat eerste halfjaar van 2016

De winst en verliesrekening over het eerste halfjaar wordt hieronder weergegeven en toegelicht.

	jan - juni 2016	budget jan - juni 2016	jan - juni 2015
<b>Bedrijfsopbrengsten</b>			
Havengelden	1.476.257	1.704.673	1.694.836
Opbrengst gebouwen/terreinen	265.039	281.650	286.468
Opbrengst brandstof verkopen	69.354	79.800	84.661
Overige bedrijfsopbrengsten	<u>258.150</u>	<u>321.825</u>	<u>280.426</u>
<b>Totale bedrijfsopbrengsten</b>	<b>2.068.800</b>	<b>2.387.948</b>	<b>2.346.391</b>
<b>Bedrijfslasten</b>			
Personeelskosten	2.111.461	2.146.789	2.101.740
Overige bedrijfskosten:	722.424	739.915	737.274
Afschrijvingskosten	<u>310.507</u>	<u>325.745</u>	<u>298.587</u>
<b>Totale bedrijfslasten</b>	<b>3.144.392</b>	<b>3.212.449</b>	<b>3.137.601</b>
Rentebaten	<u>52.888</u>	<u>64.700</u>	<u>76.560</u>
<b>EBITDA</b>	<b>-765.085</b>	<b>-498.756</b>	<b>-492.623</b>
<b>EBT</b>	<b>-1.022.704</b>	<b>-759.801</b>	<b>-714.650</b>

De afname van het aanbod vakantievluchten heeft sterk op het resultaat doorgewerkt. Een geringer vluchtaanbod en dus minder passagiers leidt tot lagere opbrengsten uit havengelden, maar ook de daarmee samenhangende opbrengsten als parkeeropbrengsten, brandstofverkopen en horecaconcessie staan daardoor onder druk. Het tekort is daardoor opgelopen.

Het resultaat (EBT) over de eerste 6 maanden van 2016 bedraagt - € 1.022.704; dat is een ongeveer € 263.000 groter tekort dan het gebudgetteerde tekort van € 759.801 en ongeveer € 308.000 groter dan het gerealiseerde tekort van € 714.650 over het eerste halfjaar van 2015.

#### Opbrengsten

De totale opbrengst uit havengelden is in het eerste halfjaar 2016 uitgekomen op € 1.476.257. Dat is ruim € 228.000 lager dan gebudgetteerd en ook ruim € 218.000 lager dan gerealiseerd in het eerste halfjaar van 2015. De daling in het chartersegment werkt hierbij door in alle onderdelen van de havengelden: de landingsgelden, de passagiersheffingen en de vergoeding voor de afhandeling.

De opbrengst uit gebouwen en terreinen bedraagt € 265.039, dat is ongeveer € 16.500 lager dan het budget en ruim € 21.000 lager dan in de vergelijkbare periode van 2015.

De opbrengst uit brandstofverkopen is € 69.353 en blijft daarmee ongeveer € 10.500 achter bij het gebudgetteerde bedrag en ruim € 15.000 bij de gerealiseerde opbrengst in dezelfde periode in 2015.

De opbrengst uit de parkeerterreinen valt onder de overige bedrijfsopbrengsten en was in het eerste halfjaar 2016 € 175.424. Dat is bijna € 88.500 lager dan het gebudgetteerde bedrag en bijna € 37.000 lager dan de opbrengst in het eerste halfjaar van 2015.

#### Kosten

De personeelskosten zijn in de eerste 6 maanden van het jaar ruim € 35.000 lager dan gebudgetteerd en circa € 10.000 hoger dan in 2015. De totale personeelskosten kwamen uit op € 2.111.461. De kosten voor inleen van security-personeel maken hiervan ook deel uit. Deze bedroegen in de eerste helft van dit jaar ruim € 234.000.

De overige bedrijfskosten zijn uitgekomen op € 722.424 en zijn daarmee ongeveer € 17.500 lager dan gebudgetteerd en ongeveer € 15.000 lager dan de gerealiseerde kosten in 2015. De uitgaven voor huisvesting- en terreinkosten zijn lager uitgekomen, terwijl de uitgaven voor algemene kosten wat hoger zijn dan gebudgetteerd. Dit betreft vooral de uitgaven voor ontwikkeling en promotie.

De afschrijvingskosten zijn bijna € 15.000 lager dan gebudgetteerd; ze bedragen over de eerste 6 maanden € 310.507.

## **Investeringsen**

Aan materiële vaste activa is in de eerste 6 maanden van 2016 voor een bedrag van € 193.389 besteed. De belangrijkste investeringen betreffen de aankoop van een lift voor het aan boord brengen van passagiers met beperkte mobiliteit en een investering in security-apparatuur. Daarnaast is geïnvesteerd in ICT en brandweer- en handlingmaterieel.

## **Prognose 2016**

In de begroting 2016 is een tekort voorzien van € 1.226.000. Al voor de start van het zomerseizoen is bekend geworden dat de vluchten naar Kos en een aantal vluchten naar Antalya niet worden uitgevoerd als gevolg van internationale politieke ontwikkelingen zoals de vluchtelingencrisis. Nadien is bekend gemaakt dat ook de tweewekelijkse vluchten naar het Turkse Bodrum niet worden gecontinueerd vanwege afnemende vraag als gevolg van de politieke instabiliteit in Turkije. Ook dat leidt onvermijdelijk tot minder passagiers en lagere opbrengsten dan begroot.

Deze tegenvallende ontwikkelingen kunnen niet op korte termijn worden gecompenseerd.

Daarentegen is een positieve ontwikkeling de aankondiging van de hub-verbinding met Kopenhagen. Dit is een belangrijke stap in de ambities van de luchthaven om de connectiviteit van de regio met de rest van de wereld te verbeteren. De vluchten in de ochtend en avond vragen extra personele inzet, terwijl de in de aanloop nog beperkte aantallen passagiers vooralsnog niet tot een beter bedrijfsresultaat leiden.

Om deze verbinding mogelijk te maken heeft de luchthaven met de luchtvaartmaatschappij afspraken gemaakt over de financiering van de aanloopverliezen. De afspraken zijn in een overeenkomst vastgelegd die loopt tot eind oktober 2018. De bijdrage van Groningen Airport Eelde is daarin gemaximeerd. Naar verwachting zullen de passagiersaantallen na de start geleidelijk toenemen en in de loop van 2017 het niveau bereiken dat de verbinding rendabel wordt. Dit impliceert dat de bijdrage van Groningen Airport Eelde in de aanloopverliezen, en daarmee het beslag op liquide middelen, in de periode eind 2016 en begin 2017 het grootst zal zijn. Het revolverende karakter van de overeenkomst houdt in dat de luchthaven, na in de eerste fase te hebben bijgedragen in de aanloopverliezen, bij een positief resultaat een aandeel in de opbrengst ontvangt.



Deze financiële afspraken met de luchtvaartmaatschappij zijn gebaseerd op een aparte businesscase, waardoor de garantstelling los staat van de normale bedrijfsvoering. In onderstaande tabel met de forecast voor het lopende boekjaar is de garantstelling dan ook buiten beschouwing gelaten. De forecast voor heel 2016 toont een tekort van € 1.697.000. Dat is € 471.000 meer dan het begrote tekort van € 1.226.000.

In het volgend overzicht wordt de forecast voor het boekjaar 2016 weergegeven.

	<b>forecast 2016</b>	<b>begroting 2016</b>	<b>resultaten 2015</b>
<b>Bedrijfsopbrengsten</b>			
Havengelden	3.235.000	3.726.000	3.845.972
Opbrengst gebouwen/terreinen	570.000	576.000	573.144
opbrengst verkopen	168.000	180.000	181.746
Overige bedrijfsopbrengsten	<u>680.000</u>	<u>665.000</u>	<u>641.983</u>
<b>Totale bedrijfsopbrengsten</b>	<b>4.653.000</b>	<b>5.147.000</b>	<b>5.242.845</b>
<b>Bedrijfslasten</b>			
Personeelskosten	4.344.000	4.366.000	4.208.719
Overige bedrijfskosten:	1.408.000	1.447.000	1.557.936
Afschrijvingskosten	<u>621.000</u>	<u>638.000</u>	<u>608.241</u>
<b>Totale bedrijfslasten</b>	<b>6.373.000</b>	<b>6.451.000</b>	<b>6.374.923</b>
Rentebaten	<u>58.000</u>	<u>78.000</u>	<u>156.518</u>
<b>Totale bedrijfslasten inclusief rente</b>	<b>6.356.000</b>	<b>6.373.000</b>	<b>6.218.405</b>
<b>Saldo</b>	<b>-1.697.000</b>	<b>-1.226.000</b>	<b>-975.560</b>

De belangrijkste afwijkingen van deze prognose ten opzichte van de vastgestelde begroting 2016 worden hierna toegelicht.

#### Opbrengsten

De thans gebudgetteerde opbrengst uit havengelden is € 491.000 lager dan die uit de vastgestelde begroting 2016. De begrote, maar niet uitgevoerde vluchten naar Kos, Antalya en Bodrum zijn hier debet aan. Als gevolg van het wegvallen van de zomerbestemmingen zal het verwachte aantal passagiersbewegingen dalen tot ongeveer 175.000.

De havengelden uit de overige segmenten ontwikkelen zich over het algemeen in lijn met de begroting. Alleen het militair verkeer en het lesverkeer van niet op GAE gevestigde vliegscholen blijft wat achter bij de ramingen.

Bij de opbrengst uit gebouwen en terreinen zal de concessievergoeding voor de horeca lager uitkomen dan begroot. Daar staat tegenover dat met ingang van 1 september de Stella hangar een nieuwe eigenaar heeft zodat er weer erfpachtbaten kunnen worden ontvangen.

De daling in de opbrengst uit brandstofverkopen heeft eveneens te maken met een daling in verband met de terugval in vakantievluchten.

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan voor een groot deel uit de opbrengsten uit parkeerterreinen. De parkeeropbrengsten zullen, als gevolg van de afname van het aantal passagiers ook lager zijn dan begroot. Daar staan hogere opbrengsten uit werk voor derden tegenover.

## Kosten

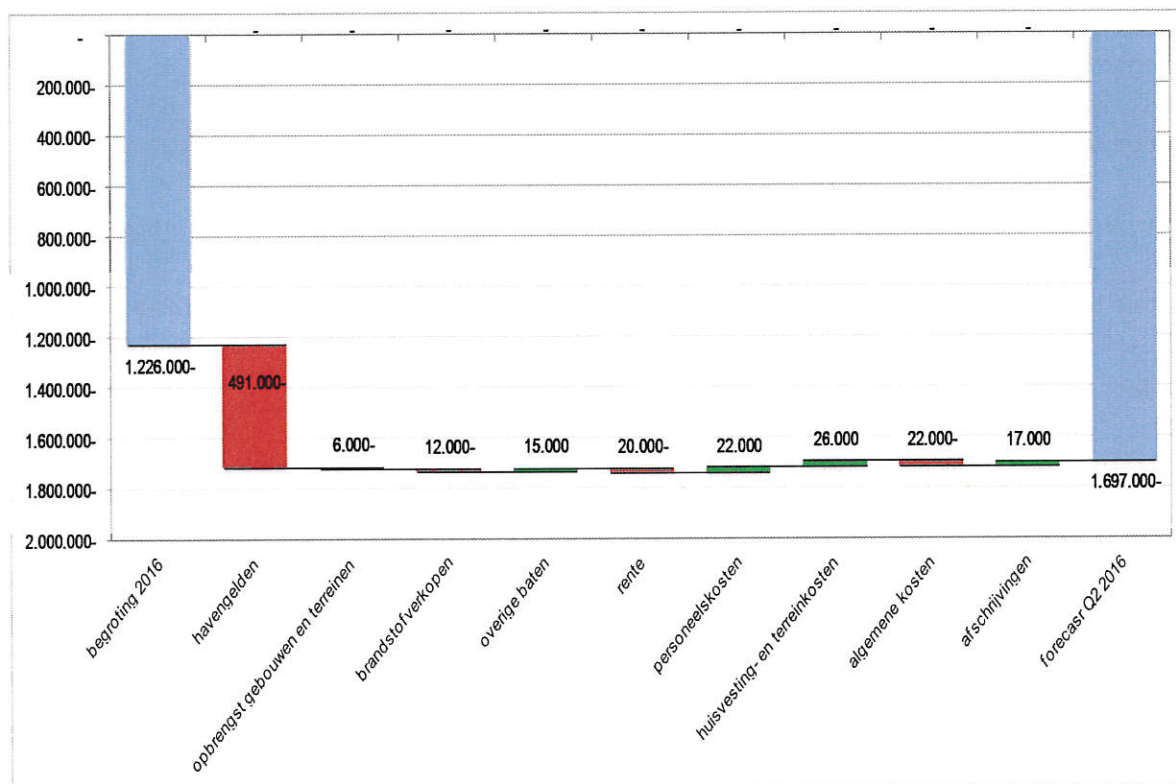
De daling van het aantal vakantievluchten werkt door in een daling van de personeelskosten. Omdat de gestopte vluchten voor een groot deel min of meer samenvallen met vluchten die nog worden uitgevoerd, is de besparing echter beperkt. De dagrandverbinding op Kopenhagen vraagt om extra inzet van security-, brandweer- en afhandelingspersoneel. Per saldo wordt verwacht dat de personeelskosten € 22.000 lager uitkomen dan begroot.

Onder de overige bedrijfskosten zullen, zoals thans voorzien, de kosten voor ontwikkeling en promotie als gevolg van de Kopenhagen-vluchten € 50.000 hoger uitkomen dan begroot. Ook de kosten voor externe adviezen zijn hoger, mede als gevolg van de kosten voor juridisch advies. De overige begrotingsposten die tot deze groep worden gerekend, komen op of onder het begrote budget uit.

De afschrijvingskosten zullen wat lager uitkomen doordat de investering in een (tweedehands) ambulift lager is dan begroot en enkele investeringen zijn uitgesteld.

De begrote rentebaten blijken niet te worden gerealiseerd door de verder gedaalde rente op spaartegoeden.

In de volgende grafiek worden de belangrijkste geprognosticeerde afwijkingen ten opzichte van het begrote resultaat weergegeven.



## Ontwikkeling van de liquiditeit

Uit de gepresenteerde forecast blijkt een verwachte omzetzdaling uit havengelden van bijna € 500.000, voornamelijk als gevolg van het feit dat er minder vakantievluchten worden uitgevoerd dan bij het opstellen van de begroting kon worden voorzien. De omzetzdaling heeft uiteraard consequenties voor de liquiditeitspositie. Bij de begroting 2016 was de volgende liquiditeitsprognose gepresenteerd (x € 1.000), zie linker kolom in onderstaande tabel. Ultimo 2016 was een saldo van € 6,1 miljoen aan liquide middelen begroot.

De vrije liquiditeit, waarbij de langlopende verplichting aan de aannemer voor de aanleg van de baanverlenging wordt 'gereserveerd', neemt in dat overzicht af tot € 3.865.000. De rechterkolom toont de prognose voor het boekjaar 2016 op basis van de resultaten van de eerste 6 maanden en rekening houdend met de actuele ontwikkelingen. Daaruit blijkt dat GAE ultimo 2016 nog € 5,6 miljoen in kas zal hebben, nog zonder de kasstroom die het gevolg is van de garantstelling voor de aanloopverliezen van de verbinding met Kopenhagen. De 'vrije liquiditeit' bedraagt dan €3,4 miljoen.

<u>Prognose kasstroomoverzicht 2016</u>	begroting	halfjaarrapportage
<b>stand liquide middelen per 1 januari 2016</b>	<b>7.158</b>	<b>7.158</b>
kasstroom uit operationele activiteiten	-588	-1.076
kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>-471</u>	<u>-425</u>
mutaties boekjaar	-1.059	-1.501
garantiebijdrage lijndienst Kopenhagen	<u>          </u>	<u>pm</u>
<b>stand liquide middelen per 31 december 2016</b>	<b>6.099</b>	<b>5.657</b>
verplichting DBFM overeenkomst	<u>-2.234</u>	<u>-2.234</u>
<b>vrije liquiditeit</b>	<b>3.865</b>	<b>3.423</b>

Voor 2017 zal, bij min of meer ongewijzigde omstandigheden ten opzichte van 2016, de uitgaande kasstroom voor operationele en investeringsactiviteiten € 1,5 tot € 2 miljoen euro bedragen. De 'vrije liquiditeit' van de luchthaven daalt in 2017 daardoor tot onder de door directie en Raad van Commissarissen vastgestelde ondergrens van € 2,4 miljoen.

In *Werelden verbinden* heeft GAE bovendien aangegeven € 1 miljoen uit eigen financiële reserves vrij te maken voor een garantiefonds voor de ontwikkeling van nieuwe lijndiensten. De nieuwe route naar Kopenhagen doet een beroep op dit fonds en daarmee op de liquide middelen van de vennootschap, waardoor de ondergrens van de vrije liquiditeit sneller wordt bereikt.

Deze ondergrens is vastgesteld om tijdig en in overleg met de aandeelhouders afdoende maatregelen te kunnen nemen. Het is duidelijk dat in 2017 zich nog geen acuut liquiditeitstekort zal voordoen, maar dat voorzieningen dienen te worden getroffen om de continuïteit te garanderen.

Bij het opstellen van de begroting voor 2017 zal de liquiditeitsontwikkeling voor 2017 concreet in beeld gebracht worden. De besluitvorming over de toekomstige financiering van de luchthaven zal eind 2016 plaatsvinden. Directie, Raad van Commissarissen en Aandeelhouders zullen zich moeten inspannen om met een goede synchronisatie de besluitvorming over de toekomst van de luchthaven enerzijds, en de begroting 2017 anderzijds op elkaar af te stemmen.

